

כִּי־אֵשֵׁב בַּחֲשׁוֹךְ ה' אָנֹכִי לִי

(מיכה ז, ח)

א. עבודה זרה ח"א

גמ'. אמר רב חנן בר רבא: קלנדא - ח' ימים אחר תקופה, סטרנורא - ח' ימים לפני תקופה, וסימנך: אחר וקדם צרתני וגו'. ת"ר: לפי שראה אדם הראשון יום שמתמעט והולך, אמר: אוי לי, שמא בשביל שסרחתי עולם חשוך בעדי וחוזר לתוהו ובוהו, וזו היא מיתה שנקנסה עלי מן השמים, עמד וישב ח' ימים בתענית [ובתפלה], כיון שראה תקופת טבת וראה יום שמאריך והולך, אמר: מנהגו של עולם הוא, הלך ועשה שמונה ימים טובים, לשנה האחרת עשאן לאלו ולאלו ימים טובים, הוא קבעם לשם שמים, והם קבעום לשם עבודת כוכבים.

ב. חידושי אגדות למהר"ל | עבודה זרה דף ח עמוד א

ומה שישב בתענית ח' ימים, מפני כי אין מורגש מעוט היום וכן אריכות היום רק בח' ימים, כי זהו השעור שהאורך והקצור מורגש לאדם. וכאשר ישב בתענית ישב בשביל חסרון היום שהוא מורגש בח' ימים, לכך ישב בתענית ח' ימים. וכן כאשר עשה יום טוב בשביל אריכות היום שהוא ניכר בח' ימים עשה י"ט, ולכך עשה י"ט ח' ימים כך יש לפרש.

אמנם עיקר דבר זה מה שישב בתענית ח' ימים, כי כאשר ראה כי היום מתמעט ונוטה אל החושך, וחשב כי מפני חטאו יהיה העולם מקולקל ונפסד כמו שאמרנו, היה יושב בתענית שמונה ימים למעט את עצמו. כי על ידי [זה] הוא מגיע אל המעלה העליונה הנבדלת שהיא על העולם. כי עולם הטבע הוא תחת שבעה ימי בראשית, וההפסד היא על מה שנברא בשבעה ימי בראשית, אבל המעלה העליונה שהיא על שבעה ימי בראשית אשר ממנה קיום הכל, ודבר זה יתבאר בסמוך אצל אל זועם בכל יום ובפרק קמא דקדושין (ל' א') ג"כ ובכמה מקומות, ולפיכך ישב ח' ימים בתענית. וכאשר הימים מתחילים להאריך והאור להיות נמצא ביותר, ומצד הזה יש קיום לעולם עשה י"ט ג"כ שמונה ימים, כי היה מגיע הקיום הזה מן המדרגה השמינית לכך עשה ח' ימים י"ט. ומה שעשו אלו ואלו י"ט כי מן החושך מתחדש האור, ואם לא היה ירידת האור לא היה נמצא עליות האור, ולפיכך החושך ג"כ טוב לכך עשו שניהם י"ט. והכל מסבה אחת הן מיעוט האור הן עליות האור, והכל הוא טוב ולפיכך עשו שניהם י"ט. והדברים האלו עוד עמוקים מאוד בענין אלו ח' ימים של תענית וח' ימים של י"ט.

ג. בית הלוי | פרשת בא, עמ' קכה

דגם בהמצוות שאנו יודעים בהם הטעם, וכמו במצה שאמרו בה טעם על שלא הספיק בציקם של אבותינו להחמיץ וכן מרור... מ"מ בודאי אין זה עיקר... שהרי תורה קדמה לעולם יסודה של המצוה ולא מטעם זה נתחדשה המצוה וגם קודם

העולם היתה התורה והיה כתוב בה מצוות מצה. וגם אברהם אבינו וכל האבות קיימו התורה כולה עד שלא ניתנה (עי' יומא כח, ע"ב), ואם כן הוא אע"ג דאז היה קודם גלות מצרים. ועל בליל טו בניסן אכל אברהם מצה ומרור כרחק דמצוות אלו לא נצמחו מגאולת מצרים, אלא להיפך. דמצוות מצוות פסח ומצה ומרור שיש בלילה הזה, נצמחה גאולתן בלילה זו.

ד. עיוני פרשה | בראשית, עמ' 237

"הכניסתו מחדר לחדר ומקיטון לקיטון עד שהעמידה אותו לפני מטתה" (ילקוט שמעוני, בראשית לט, רמז קמה). והגמרא דרשה: "לעשות מלאכתו" א"ר יוחנן מלמד ששניהם לדבר עבירה נתכוונו [רש"י: לדבר עבירה. והאי מלאכתו תשמיש]... רב ושמואל חד אמר לעשות מלאכתו ממש, וחד אמר לעשות צרכיו נכנס [רש"י: תשמיש] (סוטה לו, ע"ב).

וכתבו התוס' שם: "נראה משום דהוציאו בלשון ביאה 'ויבא הביתה' קא דייק נמי, דלעשות צרכיו [= ביאה] נכנס" (ד"ה לעשות צרכיו). ובעץ יוסף פירש: "משום דראינו שיוסף נענש בבית האסורים י"ב שנה, ולא חשוד הקב"ה דעביד דינא בלא דינא [= אין הקב"ה עושה דין בלא חטא], לכן דרשו שלעשות צרכיו נכנס ובשביל זה נענש". מאמרי חז"ל אלו מגלים שאמנם יוסף היה נתון בצבת של לחצי היצר, והמלחמה היתה קשה, אך בסופו של דבר התגבר יוסף והתעלה והצליח לעמוד בניסיון. כל המאמרים האלה רק מגבירים את הניסיון ומעצימים את דרגת הצדיקות של יוסף שעמד בניסיון כל כך קשה.

אבל לא רק במחשבה וברצון מעד יוסף. סוף סוף גם הניצחון על היצר לא היה מושלם. כך מתארת הגמרא את עמידתו של יוסף בניסיון "ותתפשהו בבגדו לאמר, באותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון. אמר לו יוסף עתידין אחיך שיכתבו על אבני אפוד ואתה ביניהם. רצונך שימחה שמך מביניהם ותקרא רועה זונות?... מיד 'ותשב באיתן קשתו'. א"ר יוחנן משום ר' מאיר ששבה קשתו לאיתנו 'ויפוזו זרועי ידיו'. נעץ ידיו בקרקע ויצאה שכבת זרעו מבין ציפורני ידיו... תניא היה ראוי יוסף לצאת ממנו י"ב שבטים כדרך שיצאו מיעקב אביו שנאמר 'אלה תולדות יעקב יוסף' אלא שיצא שכבת זרעו מבין ציפורני ידיו, ואעפ"כ יצאו מבנימין אחיו וכולן נקראו על שמו" (סוטה לו, ע"ב). "ואין איש, בדק את עצמו ולא מצא עצמו איש. ד"א ר"ש אמר נמתחה הקשת וחזרה" (בראשית רבה פז, ז). "לנפילה" זוטא היה גם פן מעשי.

7848

יתרון האור מן החושך

ג. פשוט יצחק | אגדות ומיתוסים עמ' ר"ז

יום ב' ל"ח אייר תשכ"ג.

אהובי הציבי,
שלום וברכה!

מכתבך הגיע לידי. דבריך הגיעו ללבי. דע לך הציבי כי עצם מכתבך מתננע הוא לכל התארים הנמצאים בו. והגוי בזה לחסדי לך הונן משפט זה. רעה חולה היא אצלו שכאשר מתעסקים אנו בצדדי השלימות של גדולים, הגנו מטפלים בסינים האחרון של מעלתם. מספרים אנו על דרכי השלימות שלהם, בשעה שאנחנו מוללים על המאבק הפנימי שהתחולל בנפשם. הרחשם של שיתותו על הגדולים מתקבל כאילו יצאו מתחת יד היצר בקומתם ובצביונם. הכל משוחחחים, מתפעלים ומרימים על גס את טהרת הלשון של בעל החפץ חיים זצ"ל, אבל מי יודע מן כל המלחמות, המאבקים, המכשולים, הנפילות, והניסיונות לאחור שמצא החפץ חיים בדרך המלחמה שלו עם יצרו הרע, משל אחד ממי אלקי. ודי לנבון שכמותך לדון מן הפרט אל הכלל. התוצאה מזה היא כשוער בעל רוח, בעל שאיפה, בעל תפיסה מוצא בעצמו מכשולים, נפילות, ירידות והי הוא דומה בעיניו כבלתי, שתול בבית השם". שלמי דמויות של נער זה להיות שתול בבית השם, פירושו הוא לשבת בשלות הנפש על נאות דשא של מי מנוחות ולהיות מיצרו הטוב כדרך שצדיקים נוהגים מוזי השכינה שעטרתותיהם בראשיהם במסיבת נ"ע. ולאורך ניסא, לא להיות מודגו מסערת היצר על דרך הכתוב של, במהים הנפשי".

אבל דע לך, חביבי, ששורש נשמתך הוא לא השלטה של היצר טוב, אלא דוקא **מלחמתו** של היצר טוב. ומכתבך היקר הולב מעיד במאה עדים כי אכן לוחם נאמן אתה בצבאותיו של היצר טוב. באנגלית אומרים *Lose a battle and win the war*. בודאי שהיך נכשל ועומד להיות נכשל, (אין בזה משום פתיחה מה לשיטן) וכמה מערכות תפול שדוה. אבל אני מבטיח לך שלאחר הפסד כל המערכות תצא מן המלחמה כשור הנצחון על ראשך, והטרף החז מפטר בין שיניך. *Lose battles, but win wars*. החכם מכל אדם אמר, "שבע יפול צדיק וקם". והטפשים חושבים כי כונתו בדרך רבותא. אע"פ ששבע יפול צדיק מ"מ הוא קם. אבל החכמים יודעים היטב שהכונה היא שמוות הקימה של הצדיק היא דרך השבע נפילות" שלו. וירא את כל אשר עשה והנה טוב מאד. טוב זה יצר טוב. מאד זה יצר הרע".

אהובי, הנני לוחץ אותך אל לבי, ולוחץ באוזניך, כי אילו היה מכתבך מספר לי על אודות המצוות ומעשים טובים שלך הייתי אומר שקבלתי ממך מכתב טוב. עכשו שמכתבך מספר על דבר ירידות ונפילות

ומכשולים, הגוי אפוא שקבלתי ממך מכתב טוב מאד. הריך שודת לקראת השאיפה לחיות גדול. בבקשה ממך אל תצייץ לעצמך גדולים שהם יצרים הטוב בבחינת חו"ה. לעומת זאת צייץ בגופך גדולתם של גדולי שלום באותיות של מלחמה מראה עם כל הסיגות השפלות והתמוכות. ובזמן שהיך מדייש בקרבן שיערתי היצר, דע לך שבזה הגו מתנוסס אל הגדולים הרבה יותר מאשר בשעה שאנחה נמצא במנוחה שלימה שאתה רוצה בו. דוקא באותם המקומות שהיך מוצא בעצמך הירידות הכי מרובות, דוקא באותם המקומות עומד הגו לחיות כלי להצטיינות של כבוד שמים.

איך רוצה לנוב את דעתך, שאחשוב עליך שהיך נמצא בקו הטוב בעוד שבאמת הגו כן וכן, ועוד כך ושבע פעמים כך. ואני מה לי לכל השבע פעמים הללו. בשבילי עובדת היסוד היא כי במשך החורף העבר רכשת לך ידיעה הגונה בהלכות נוקי ממון. חזרת כמה פעמים על המס' שלמדת. לא תחיש את זה. זו היא העובדה המכרעת. בעוברה זו גמז סוד הנצחון במאבק היצרים שלך.

הגו כותב, לעולם לא אשכח הרצון שהיה בי להצליח ולעלות מחיל אל חיל, אבל חבל כבר אבדה תקותי". איני יודע כיצד אתה משיז מיס להכחיש מציאות היה, האם אתה לא עלית מחיל אל חיל מאותו זמן שנכנסת לבית מדרש? ! מכיר אני אותך שאיך בעלי העוזה כזה, אלא שהם הם הדברים, אם מוצא אתה בעצמך שיערך הרע מתגבר עליך, הגו חושב בטפשותך ובתמטומתך שכבר אבדה תקותך. דבריך פשוט מביאים לידי גחון. משתף אני בסבלך הרע, אבל הסבל הזה הוא מן הרחם של הגדלות. ראיתי את מיך בשעת עיון בהלכה. ראיתי את מיך בשעת הקשבה לטעורים. ראיתי את מיך בליל שביעי של פסח. האותיות החרותות על מיך בטעות הגיל הן אותיות של, "סוף הכבוד לבוא". אין שביל הכבוד מתפתל דרך מישור; שביל הכבוד עובר מסתובב כנחש על דרך, וכשפיתון עלי אורח. ארסו של נחש בקרבן? - הוא ישופך עקב ואתה תשופנו ראש.

מצאתי לנוב להציע לך דברים הללו בכתב. הכונה היא לתת לך יכולת לחזקק להם מדי פעם בפעם. מובן מאליו שמפאת זה לא היתה הכונה אלא להקו הכללי. ובונוע לנקודות פרטיות, בזה יפה כוחו של היבור החי מיס אל מיס.

אתה הוא השתול בבית השם!

בהשתתפות בסבלך,
בטחון בנצחונך,
בתפלה להצלחתך

יצחק חזטור

ג.ב. עכשו הגו מבין את המשפט הראשון של המכתב, כי עצם מכתבך מתננע הוא לכל התארים הנמצאים בו.